

انرژی باد و تأثیر آن بر معماری

هژیر شافعی

1- هژیر شافعی دانشجوی کارشناسی ارشد معماری Email:madsea4@gmail.com

چکیده

شمال استان سیستان و جنوب استان خراسان را گونه‌ای از بادهای 120 روزه (نیمه دوم فصل گرما) در برمی‌گیرند. بادهایی با سرعت حدوداً 100 کیلومتر در ساعت که می‌تواند امروزه بهترین منبع برای تولید انرژی تجدید پذیر باشد. مردمان گذشته این سرزمین بادهای موهبتی برای چرخاندن امور زندگانی خود می‌دیدند و از آن برای به حرکت درآوردن چرخ آسیاب‌های بادی خود برای آرد کردن گندم استفاده می‌کردند. این آسیاب‌ها به‌عنوان روش سنتی و بومی و حائز اهمیت، نشان‌دهنده ابتکار ایرانیان در استفاده بهینه از شرایط موجود است. انواع متفاوتی از این آسیاب‌ها در این سرزمین موجود است که جزو قدیمی‌ترین آسیاب‌های بادی از پیش از اسلام در جهان محسوب می‌شوند (آسیاب‌های بادی) در گذشته در معیشت مردم اهمیت زیادی داشتند. مخصوصاً از این جهت که نمودی از ترکیب معماری سنتی با نیازهای بومی منطقه بوده‌اند. با توجه به ویژگی این آسیاب‌ها از دید معماران و همچنین خصوصیات عملکردی و زیبا شناسانه، شناخت آن‌ها از اهمیت خاصی برخوردار می‌شود.

واژه‌های کلیدی: آس باد، آسیای بادی، انرژی‌های پاک، سیستان، بادهای 120 روزه.

1- مقدمه

ایران سرچشمه بسیاری از علوم و فناوری‌ها در جهان بوده است. تمدن دیرینه ایران که همواره با نوآوری‌ها و پیشرفت‌های فنی و هنری به ثمر رسیده توانسته نامی بلندآوازه برای خود در میان سایر تمدن‌ها پدید آورد سیستان یکی از افتخارات این سرزمین و مهد بسیاری از تمدن‌ها بوده است بقایای یکی از قدیمی‌ترین شهرهای ایران و جهان در منطقه سیستان در نزدیکی زابل با ساختاری پیشرفته و نظام‌مند در نزدیکی زابل یافت شده است که به شهر سوخته موسوم است پس از ورود آریایی‌ها به ایران تیره‌ای از آن‌ها به نام سکاها در سیستان بزرگ که امروزه بخشی در استان خراسان و بخشی در افغانستان و پاکستان قرار گرفته در کنار ساکنان بومی این مناطق ساکن شدند. سیستان همواره یکی از ولایات بزرگ و آباد در ایران بوده است در دوره هخامنشی این ولایت پس از مصر و شام مهم‌ترین ولایت ایران به شمار می‌رفته است شهر سوخته، شهر غلامان و کوه خواجه از بناهای مهم تاریخی در منطقه سیستان هستند بنابراین سیستان یکی از پایگاه‌های بزرگ تمدن بشر از آغاز پیدایش تمدن بوده است.

سیستان از دیرباز انبار گندم ایران بوده است.¹ آب‌وهوا در خاک مناسب همراه با آب رودخانه بزرگ هیرمند به طول بیش از 600 کیلومتر و حوضه آبخیز وسیع چند صد کیلومترمربعی، شرایطی را فراهم آورده بوده که در تمام مسیر رود هیرمند از سرشاخه‌های آن در افغانستان تا دریاچه هامون مزارع کشاورزی خصوصاً گندم امتداد داشته باشند. از دیرباز سیستان به نام انبار گندم ایران شناخته می‌شده است بادهای 120 روزه سیستان نیز یکی از خصوصیات طبیعی منطقه سیستان است در نیمه دوم فصل گرم زمانی که گندم در حال برداشت است بادهای شدیدی در منطقه شروع می‌شوند. تجمع این خصوصیات، شرایطی فراهم آورده که مردم سیستان موفق به دستاورد بزرگی به نام آسیاب‌های بادی یا آس بادهای شده‌اند.